

MAGDALENA RZEWUSKA

Glosa do uchwały SN z dnia 9 października 2020 r., III CZP 91/19

Gloss to the Resolution of the Supreme Court of October 9, 2020,
III CZP 91/19

The article is devoted to the analysis of the resolution of the Supreme Court of 9 October 2020, III CZP 91/19. The adopted resolution deals with the issue of representation of a minor child by a guardian *ad litem* in the case of an action for waiver of alimony filed against the minor by the parent to whom the court has granted custody. The author supported the correctness of the Supreme Court's decision presented in the adopted resolution, while drawing attention to the complex nature of the issue itself.

MAGDALENA RZEWUSKA, doktor habilitowany nauk prawnych,
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
ORCID – 0000-0003-0718-7210, e-mail: magdalena.rzewuska@uwm.edu.pl

SŁOWA KLUCZOWE: uchylene
obowiazku alimentacyjnego,
przedstawicielstwo ustawowe,
kurator, małoletni, władza
rodzicielska

KEYWORDS: abolition of the
maintenance obligation, statutory
representation, curator, minor,
parental authority

Uchwała SN z dnia 9 października 2020 r., III CZP 91/19

„W sprawie o uchylenie obowiązku alimentacyjnego z powództwa jednego z rodziców sprawującego na podstawie prawomocnego postanowienia sądu opiekuńczego pieczę nad małoletnim dzieckiem, pozwany małoletni powinien być reprezentowany przez kuratora ustanowionego przez sąd opiekuńczy (art. 99 KRO) a nie przez drugiego rodzica, którego władza rodzicielska została ograniczona do określonych obowiązków i uprawnień”.

1 | Wprowadzenie

Analizowana uchwała została podjęta przez SN w odpowiedzi na przedstawione mu przez SO pytanie prawne: „czy w sprawie o uchylenie skonkretyzowanego obowiązku alimentacyjnego z powództwa rodzica, który na podstawie prawomocnego postanowienia sądu opiekuńczego przejął wykonywanie pieczy nad małoletnim dzieckiem, występującym w charakterze strony pozwanej, małoletni wierzyciel alimentacyjny winien być reprezentowany przez rodzica, który dotychczas wykonywał pieczę nad małoletnim i jest uprawniony do odbioru alimentów, czy zgodnie z dyspozycją art. 98 § 2 pkt 2 KRO w zw. z art. 99 KRO małoletni winien być reprezentowany przez kuratora ustanowionego przez sąd opiekuńczy?”. Rozpoznając je SN wskazał, że „w sprawie o uchylenie obowiązku alimentacyjnego z powództwa jednego z rodziców sprawującego na podstawie prawomocnego postanowienia sądu opiekuńczego pieczę nad małoletnim dzieckiem, pozwany małoletni powinien być reprezentowany przez kuratora ustanowionego przez sąd opiekuńczy (art. 99 KRO) a nie przez drugiego rodzica, którego władza rodzicielska została ograniczona do określonych obowiązków i uprawnień”. Stanowisko SN uznać należy za poprawne^[1].

¹ Zob. Marcin Dziurda, „Reprezentacja małoletniego dziecka w sprawach o uchylenie obowiązku alimentacyjnego” *Monitor Prawniczy*, nr 7 (2021): Legalis, Nt. VII.

2 | Stan faktyczny

Sprawa, przy rozpoznawaniu której so powziął wątpliwości i zdecydował się przedłożyć SN przytoczone wyżej zagadnienie prawne, dotyczyła wytoczenia przez ojca małoletnich dzieci, który przejął mocą prawomocnego postanowienia sądowego pieczę nad nimi, powództwa o uchylenie ciążącego na nim obowiązku alimentacyjnego. Powództwo zostało uwzględnione jedynie w części przez SR, który uznał, że do ustania obowiązku alimentacyjnego doszło dnia 20 czerwca 2016 r.

Mocą postanowień z dnia 22 października 2015 r. i 22 czerwca 2016 r. SR przyznał pieczę nad małoletnimi dziećmi ich ojcu na czas trwania procesu i powierzył mu sprawowanie władzy rodzicielskiej nad dziećmi, jednocześnie ograniczając prawa i obowiązki matce dzieci. Wydając kolejne postanowienie, SR zdecydował się ustanowić kuratora do reprezentowania małoletnich dzieci w postępowaniu wszczętym z powództwa ich ojca o uchylenie ciążącego na nim obowiązku alimentacyjnego.

Dnia 23 maja 2016 r. matka dzieci wszczęła przeciwko ich ojcu postępowanie egzekucyjne o zaległe a także bieżące alimenty. Ojciec małoletnich dokonał stosownej wpłaty na konto komornika.

Następnie ojciec dzieci wniósł apelację do so. Rozpoznając ją so nabrał wątpliwości co do tego „czy w sprawie o uchylenie skonkretyzowanego obowiązku alimentacyjnego z powództwa rodzica, który na podstawie prawomocnego postanowienia sądu opiekuńczego przejął wykonywanie pieczy nad małoletnim dzieckiem, występującym w charakterze strony pozwanej, małoletni wierzyciel alimentacyjny winien być reprezentowany przez rodzica, który dotychczas wykonywał pieczę nad małoletnim i jest uprawniony do odbioru alimentów, czy zgodnie z dyspozycją art. 98 § 2 pkt 2 KRO w zw. z art. 99 KRO małoletni winien być reprezentowany przez kuratora ustanowionego przez sąd opiekuńczy?” i z tak sformułowanym pytaniem prawnym zwrócił się do SN.

Na marginesie warto odnotować, że Prokurator Generalny zdecydował się wnieść o wydanie postanowienia odmawiającego podjęcia uchwały.

3 | Stanowisko SN

Na wstępie SN zwrócił uwagę na to, że ustawodawca rodzinny uprawnia rodzica do reprezentowania dziecka w sprawach o alimenty należne od drugiego rodzica (art. 98 § 2 pkt 2 KRO)^[2].

Rozpoznając przedłożone zagadnienie prawne SN borykał się z problemem określenia „zakresu reprezentacji rodziców w sprawie o uchylenie obowiązku alimentacyjnego rodziców w sytuacji, gdy obciążony alimentami rodzic uzyskał wskutek postanowienia sądowego władzę rodzicielską nad dziećmi a rodzicowi dotychczas uprawnionemu do otrzymania alimentów władza rodzicielska została ograniczona do wglądu w wychowanie, kształcenie i leczenie dzieci”. Jak wskazał z jednej strony, idąc tropem *so*, można by przyjąć, że wykładnia literalna przepisu art. 98 § 2 pkt 2 KRO przemawia za reprezentowaniem we wskazanym wyżej przypadku małoletniego dziecka przez tego z rodziców, który uprzednio uprawniony był do otrzymania alimentów. Sąd jednocześnie podkreślił, że z uwagi na pozostawanie rodziców w sporze reprezentacja małoletniego przez tego z rodziców, który był podmiotem uprawnionym do otrzymania alimentów, nie stwarzałyby niebezpieczeństwa działania jego na korzyść drugiego rodzica. Zdaniem SN nie może jednak umknąć uwadze to, na co wskazywano wielokrotnie w judykaturze, że ograniczenie władzy rodzicielskiej wyklucza możliwość bycia reprezentantem dziecka w sprawach majątkowych, a tego rodzaju sprawą jest sprawa o uchylenie konkretnego obowiązku alimentacyjnego. Ponadto SN wskazał, że niektórzy przedstawiciele doktryny są zdania, „że jeżeli w rozstrzygnięciu o władzy rodzicielskiej jej ograniczenie polega na pozostawieniu obowiązków i uprawnień niepolegających na reprezentowaniu dziecka, może to prowadzić do pozbawienia rodzica przedstawicielstwa ustawowego”^[3].

Przyjęcie szerokiej interpretacji art. 98 § 2 pkt 2 w zw. z art. 98 § 3 KRO, zdaniem SN, a zatem przyjęcie, że zakres spraw o należne małoletniemu od rodzica środki utrzymania i wychowania obejmuje zarówno sprawy o przyznanie alimentów, jak i o ustanie obowiązku alimentacyjnego, przemawiałyby za dopuszczalnością reprezentacji dziecka przez tego z rodziców, który uprzednio uprawniony był do otrzymania alimentów. Z kolei wąska interpretacja wykluczałaby taką możliwość. Przyjęcie jej przemawiałyby

² Uzasadnienie głosowanej uchwały.

³ Ibidem.

za koniecznością reprezentacji w omawianej sytuacji dziecka przez ustanowionego przez sąd kuratora^[4].

SN odwołując się do judykatury zważył, że dokonując interpretacji pojęcia „nałychnnych dziecku od drugiego z rodziców środków utrzymania i wychowania” powinno się brać pod uwagę zasadę dobra dziecku^[5]. Ponadto wskazał, że możliwość pozbawienia rodzica możliwości bycia przedstawicielem ustawowym swego dziecku uzasadniona jest również w przypadku hipotetycznego a nie faktycznego konfliktu interesów między dzieckiem a rodzicem. Jak zważył SN stan faktyczny analizowanej sprawy uzasadnia „konieczność oceny zachowania drugiego z rodziców w zakresie sprzeczności interesów z dobrem dziecku. Trzeba mieć na uwadze, że rodzic dotychczas obciążony przejął koszty utrzymania dziecku, natomiast do uiszczania na rzecz dziecku środków utrzymania został zobowiązany drugi rodzic. Może zatem budzić uzasadnione wątpliwości, czy reprezentując dziecku w sprawie o ustalenie nieistnienia obowiązku alimentacyjnego rodzica utrzymującego bezpośrednio dziecku, drugi rodzic będzie realizować interesy dziecku czy swoje”^[6].

4 | Analiza glosowanej uchwały

Na wstępie rozważań warto odnotować, że glosowana uchwała została wydana na gruncie dawnego stanu prawnego. Zgodnie z art. 99 § 1 KRO w brzmieniu sprzed nowelizacji KRO dokonanej ustawą z dnia 16 maja 2019 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawy Kodeks postępowania cywilnego^[7], w przypadku niemożności reprezentowania dziecku przez żadnego z rodziców, sąd opiekuńczy ustanawiał dla dziecku kuratora^[8]. W obecnie obowiązującym stanie prawnym przepis ten brzmi następująco „dla dziecku pozostającego pod władzą rodzicielską, którego

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem.

⁷ Dz.U. z 2019 r., poz. 1146.

⁸ Szerzej na temat reprezentacji dziecku przez rodziców i kuratora zob. Edyta Kogut, „Uwagi na temat wykonywania władzy rodzicielskiej” *Studia Prawno-ustrojowe*, nr 46 (2019): 117–121. O instytucji kuratora do reprezentowania dziecku zob. także Robert Zegadło w: Adam Bodnar, Agata Gójska, Jacek Ignaczewski,

żadne z rodziców nie może reprezentować, sąd opiekuńczy ustanawia reprezentanta dziecka^[9]. Pomimo nowelizacji KRO we wskazanym zakresie, tematyka opracowania pozostaje wciąż aktualna.

Problematyka reprezentacji dziecka w sprawie o uchylenie obowiązku alimentacyjnego z powództwa jednego z rodziców, któremu sąd przyznał nad nim pieczę jest wielowątkowa. W literaturze sporna pozostaje kwestia kwalifikacji reprezentacji dziecka jako elementu władzy rodzicielskiej. Jedni przedstawiciele nauki opowiadają się przeciwko takiej kwalifikacji, podnosząc że „reprezentacja dziecka – w przeciwieństwie do pieczy nad osobą dziecka oraz pieczy nad jego majątkiem – nie stanowi elementu władzy rodzicielskiej, lecz została przyznana rodzicom jako instrument należytego wykonywania zadań władzy rodzicielskiej należących do wskazanych obu rodzajów pieczy”^[10], inni z kolei są zdania całkowicie odmiennego i ważą, że „na władzę rodzicielską składają się trzy atrybuty: 1) piecza nad osobą dziecka, 2) przedstawicielstwo, 3) zarząd majątkiem dziecka”^[11].

Niezależnie od tego, które stanowisko uznamy za poprawne, podkreślić należy, że pozbawienie władzy rodzicielskiej rodzica skutkuje utratą możliwości bycia przedstawicielem ustawowym dziecka^[12].

Sporne pozostaje określenie wpływu ograniczenia władzy rodzicielskiej na możliwość bycia przedstawicielem ustawowym małoletniego. Niektórzy przedstawiciele nauki wskazują, że ograniczenie władzy rodzicielskiej na podstawie art. 58, 107, czy 109 KRO skutkuje odpowiednim ograniczeniem zakresu reprezentacji małoletniego^[13]. Powyższe znajduje uzasadnienie w samej regulacji prawnej umiejscowionej w KRO, która „wiąże uprawnienie do reprezentowania dziecka z pozostawaniem dziecka pod władzą rodzicielską, a zatem skoro dziecko pozostaje pod nią nadal, choć

Leszek Kuziak, Anna Śledzińska-Simon, Robert Zegadło, *Władza rodzicielska i kontakty z dzieckiem* (Warszawa: C.H. Beck, 2019), 123–129.

⁹ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Dz.U. z 2023 r., poz. 1606 ze zm.

¹⁰ Zob. Katarzyna Kamińska w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. Mariusz Załucki (Warszawa: C.H. Beck, 2023), art. 98 KRO, Nb. 3 i powołana tam literatura.

¹¹ Jan Winiarz, *Prawo rodzinne* (Warszawa: Państwowe wydawnictwo Naukowe, 1987), 216.

¹² Jerzy Słyk w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. Maciej Domański, Jerzy Słyk, wyd. 10 (Warszawa: C.H. Beck, 2023), art. 98 KRO, Nb. 4.

¹³ Tomasz Sokołowski w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. Henryk Dolecki, wyd. 2 (Lex, 2013), art. 98 KRO, Nt. 8.

w ograniczonym zakresie, to i prawo do reprezentacji dziecka zostaje zachowane w takim samym zakresie, w jakim zachowana jest władza rodzicielska, skoro ustawa wprost wyraźnie nie stanowi inaczej”^[14].

Inni przedstawiciele doktryny wskazują, że ograniczenie władzy rodzicielskiej może skutkować wygaśnięciem przedstawicielstwa ustawowego^[15].

Jeszcze inni zwracają uwagę na różne rozstrzygnięcia tej kwestii uzależnione od podstawy prawnej ograniczenia władzy rodzicielskiej. Słusznie podnoszą, że inaczej może kształtować się prawo do reprezentacji w przypadku, gdy do ograniczenia władzy rodzicielskiej doszło w oparciu o przepis art. 58 § 1a KRO, czy też 107 KRO, niż w przypadku gdy władzę ograniczono na mocy przepisu art. 109 KRO^[16]. W przypadku wydania rozstrzygnięcia sądowego w oparciu o pierwszą ze wskazanych podstaw prawnych, władza jednego z rodziców zostaje ograniczona jedynie do konkretnych uprawnień oraz obowiązków wobec osoby małoletniej^[17]. Oznacza to, że „władza rodzicielska tego rodzica nie dotyczy majątku dziecka”, przez co nie może być on przedstawicielem ustawowym dziecka w sprawach o charakterze majątkowym^[18] (na co zwrócił również uwagę SN w uzasadnieniu głosowanej uchwały). W sprawach zaś, które dotyczą osoby dziecka, rodzic taki może reprezentować dziecko, o ile reprezentacja taka będzie pozostawała w zgodzie z uprawnieniami i obowiązkami, które przyznał mu sąd^[19]. W przypadku gdy władza rodzicielska została ograniczona w oparciu o przepis art. 109 KRO, możliwość bycia przedstawicielem ustawowym dziecka uzależniona jest od wydania przez sąd konkretnego zarządzenia wymienionego przez ustawodawcę we wskazanym przepisie. Niekiedy zarządzenie pozostanie bez wpływu na zakres reprezentacji, np. w przypadku gdy sąd zdecyduje się zobowiązać zarówno dziecko jak i jego rodziców do oznaczonego postępowania. Sąd może wydać jednak takie zarządzenie, które będzie miało istotny wpływ na możliwość reprezentacji, np. kiedy sąd wskaże

¹⁴ Piotr Wicherek w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. Mariusz Fras, Magdalena Habdas (Warszawa: Wolters Kluwer, 2021), art. 98 KRO, Nt. 5. Zob. też Helena Ciepła w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. Kazimierz Piasecki, wyd. 5 (Warszawa: LexisNexis, 2011), art. 98 KRO, Nt. 2.

¹⁵ Grzegorz Jędrejek, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz aktualizowany* (Lex/el., 2019), art. 98 KRO, Nt. 1. O ograniczeniu władzy rodzicielskiej zob. Iwona Długoszewska, *Przesłanki oraz skutki ograniczenia i pozbawienia władzy rodzicielskiej* (Warszawa: Lexis Nexis, 2012).

¹⁶ Słyk w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy*, art. 98 KRO, Nb. 5.

¹⁷ Ibidem, art. 98 KRO, Nb. 6.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Ibidem.

czynności, które będą mogły być dokonywane przez rodziców jedynie po uprzednim uzyskaniu zezwolenia sądowego^[20].

Kolejne wątpliwości na gruncie analizowanej problematyki dotyczą wykładni sformułowania użytego w przepisie art. 98 § 2 pkt 2 KRO „chyba że czynność prawna [...] dotyczy należnych dziecku od drugiego z rodziców środków utrzymania i wychowania”. Zasadnie zwrócił na nie uwagę SN w uzasadnieniu głosowanej uchwały, wskazując, że przyjęcie szerokiej interpretacji oznaczałoby, że sformułowanie to odnosi się tak do spraw o przysądzenie alimentów, jak i do spraw o ustanie alimentacji. Uznanie takiej interpretacji za właściwą uzasadniałoby w analizowanym przypadku „reprezentacj[ę] dziecka przez tego z rodziców, który uprzednio uprawniony był do otrzymania alimentów”. W przypadku zaś wąskiej interpretacji, dziecko powinno być reprezentowane przez sądowego kuratora^[21]. Niektórzy przedstawiciele nauki wskazują, że wyjątki od zakazu bycia przedstawicielem ustawowym dziecka umiejscowione w art. 98 § 2 pkt 2 KRO odnoszą się jedynie do przypadków, kiedy skutki dokonywanych czynności mają być pomyślne dla małoletniego, przez co wyjątki te nie dotyczą przypadków uchYLENIA alimentacji^[22]. Inni z kolei podnoszą, że „przez sprawy dotyczące należnych dziecku od rodzica środków utrzymania lub wychowania należy rozumieć nie tylko sprawy o alimenty czy o podwyższenie alimentów, lecz także sprawy o obniżenie alimentów, o uchylenie alimentów czy o ustalenie, że ustał łączący danego rodzica i dziecko stosunek alimentacyjny”^[23]. Za trafne należy uznać stanowisko SN, który odwołując się do judykatury zwrócił uwagę na to, że dokonując wykładni sformułowania „należnych dziecku od drugiego z rodziców środków utrzymania i wychowania”, powinno się każdorazowo brać pod uwagę naczelną zasadę dobra dziecka^[24].

Jak słusznie wskazano w doktrynie „reprezentacja dziecka musi być realizowana z uwzględnieniem jego dobra. W sytuacjach gdy nie można z góry wyłączyć kolizji interesów rodziców i dzieci, a więc gdy pojawia się obawa

²⁰ Ibidem, art. 98 KRO, Nb. 8.

²¹ Uzasadnienie głosowanej uchwały.

²² Dziurda, „Reprezentacja małoletniego dziecka w sprawach o uchylenie obowiązku alimentacyjnego”, Nt. V i powołana tam literatura.

²³ Henryk Haak, Anna Haak-Trzuskawska, *Pokrewieństwo i powinowactwo (pochodzenie dziecka, stosunki między rodzicami a dziećmi, przysposobienie)*. Komentarz do art. 617–127 KRO oraz związanych z nimi regulacji KPC (art. 453–458, 579–589), (Warszawa: C.H. Beck, 2019), Nt. III A 10.

²⁴ Uzasadnienie głosowanej uchwały.

o brak bezstronności rodzica jako przedstawiciela ustawowego dziecka, wówczas żaden z rodziców nie może reprezentować interesów dziecka”^[25]. Chodzi przy tym nawet o hipotetyczną kolizję interesów, co podkreślał SN wielokrotnie, nie tylko w uzasadnieniu głosowanej uchwały, ale również w bogatym orzecznictwie^[26]. „Kolizja interesów, zgodnie z regułą *lege non distinguente*, obejmuje tak interesy majątkowe, jak i niemajątkowe. Brak jest ograniczenia kolizji interesów jedynie do »interesów prawnych«”^[27]. W przypadku sprzeczności interesów, przedstawicielem ustawowym dziecka zostaje reprezentant/kurator wyznaczony przez sąd^[28]. Osoba ta reprezentując dziecko powinna przede wszystkim troszczyć się o jego interesy^[29]. Przysługuje jej uprawnienie do samodzielnego podejmowania czynności procesowych, bez uwzględniania sugestii czy też nacisków rodziców^[30].

Ponadto, przychyłając się do poglądu SN wyrażonego w tezie głosowanej uchwały, zwrócić należy uwagę na art. 24 ust. 2 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w którym wskazano, że przy podejmowaniu jakichkolwiek działań, czy to przez instytucje prywatne czy publiczne, które dotyczą dzieci, powinno się zawsze brać pod uwagę najlepszy interes dziecka^[31].

²⁵ Kamińska w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, art. 98 KRO, Nb. 9.

²⁶ Zob. np. postanowienie SN z dnia 22 listopada 2019 r., II CZ 53/19, Legalis nr 2277385.

²⁷ Grzegorz Jędrejek, „Wyłączenie reprezentacji dzieci przez rodziców w postępowaniu cywilnym (uwagi dotyczące wykładni przepisu art. 98 § 3 KRO)” *Studia Prawnicze KUL*, nr 2-3 (2009): LEX teza 2.

²⁸ Por. Kamińska w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, art. 99 KRO, Nb. 2.

²⁹ Sławomira Kotas-Turoboyska, *Prawo rodzinne i opiekuńcze. Vademecum* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2022), 168.

³⁰ Zegadło w: Bodnar, Gójska, Ignaczewski, Kuziak, Śledzińska-Simon, Zegadło, *Władza rodzicielska i kontakty z dzieckiem*, 124.

³¹ Dz.U. UE. C. z 2012 r., poz. 326.39; Pismo procesowe Rzecznika Praw Obywatelskich – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, sygn. akt III CZP 91/19, Warszawa dnia 19 czerwca 2020 r., s. 4. <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Pismo%20procesowe%20ORPO%20do%20SN%2C%2019.06.2020.pdf>. [dostęp: 09.09.2023].

5 | Podsumowanie

Sumując, przekonuje w pełni stanowisko SN wyrażone w tezie głosowanej uchwały. Słusznie wskazano, że takie „stanowisko zgodne jest nie tylko z systemową i celowościową wykładnią art. 98 § 2 pkt 2 oraz art. 99 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego [...], ale także z podstawową przesłanką ochrony dobra dziecka, zawartą w art. 72 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej [...], nakładającym na organy władzy publicznej obowiązek poznania zdania dziecka, udzielenia mu pomocy oraz ochrony jego praw”^[32].

Akceptacja odmiennego zapatrywania rodziłaby, zwłaszcza na gruncie procesowym, niebezpieczeństwo uchybienia konstytucyjnej zasadzie równości stron (art. 32 ustawy zasadniczej). W takich okolicznościach bowiem interesy małoletniego uprawnionego do alimentacji byłyby reprezentowane przez przedstawiciela ustawowego – rodzica, który równie dobrze mógłby być przecież stroną pozwaną w sprawie o alimenty albo o ich podwyższenie, co już *in abstracto* budziłoby uzasadnione wątpliwości, także w odbiorze społecznym, co do jego bezstronności w tego rodzaju sprawach.

Bibliografia

- Bodnar Adam, Agata Gójska, Jacek Ignaczewski, Leszek Kuziak, Anna Śledzińska-Simon, Robert Zegadło, *Władza rodzicielska i kontakty z dzieckiem*. Warszawa: C.H. Beck, 2019.
- Długoszewska Iwona, *Przesłanki oraz skutki ograniczenia i pozbawienia władzy rodzicielskiej*. Warszawa: Lexis Nexisa, 2012.
- Haak Henryk, Haak-Trzuskawska Anna, *Pokrewieństwo i powinowactwo (pocho-dzenie dziecka, stosunki między rodzicami a dziećmi, przysposobienie)*. Komentarz *does art. 61⁷-127 KRO oraz związanych z nimi regulacji KPC (art. 453-458, 579-589)*. Warszawa. C.H. Beck, 2019.

³² Pismo procesowe Rzecznika Praw Obywatelskich – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, sygn. akt III CZP 91/19, Warszawa dnia 19 czerwca 2020 r., s. 4. <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Pismo%20procesowe%20RPO%20do%20SN%2C%2019.06.2020.pdf>. [dostęp: 09.09.2023].

- Jędrejek Grzegorz, „Wyłączenie reprezentacji dzieci przez rodziców w postępowaniu cywilnym (uwagi dotyczące wykładni przepisu art. 98 § 3 KRO)” *Studia Prawnicze KUL*, nr 2–3 (2009): 19–34.
- Jędrejek Grzegorz, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz aktualizowany*, LEX/el., 2019.
- Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. Henryk. Dolecki, wyd. 2. Lex, 2013.
- Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. Kazimierz Piasecki, wyd. 5. Warszawa: LexisNexis, 2011.
- Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. Maciej Domański, Jerzy Słyk, wyd. 10. Warszawa: C.H. Beck, 2023.
- Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. Mariusz Fras, Magdalena Habdas. Warszawa: Wolters Kluwer, 2021.
- Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. Mariusz Załucki. Warszawa: C.H. Beck, 2023.
- Kogut Edyta, „Uwagi na temat wykonywania władzy rodzicielskiej” *Studia Prawnoustrojowe*, nr 46 (2019): 113–129.
- Kotas-Turoboyska Sławomira, *Prawo rodzinne i opiekuńcze. Vademecum*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2022.
- Marcin Dziurda, „Reprezentacja małoletniego dziecka w sprawach o uchylenie obowiązku alimentacyjnego” *Monitor Prawniczy*, nr 7 (2021): 376–379.
- Winiarz Jan, *Prawo rodzinne*. Warszawa: Państwowe wydawnictwo Naukowe, 1987.

